

Messias Menachem in rabbijnse teksten

- * Messias genaamd Menachem
- * Geboren in Betlehem
- * Ten tijde van de val van de Tempel (70 o.j.)

Drie versies

Midrasj op Klaagliederen

- * A: Babylonisch-Sefardisch
- * B: Byzantijns-Asjkenazisch

Talmoed Jerusjalmi

- * Berakhot 2.3, 5a

Midrasj

- * **m**idrasj
 - * de rabbijnse interpretatie van Tanach
 - * een specifieke tekstuele eenheid, een commentaar op een bepaald bijbelvers: "een midrasj"
 - * Meervoud: midrasjiem/Midrasjiem
- * **M**idrasj = een werk, bestaande uit een verzameling "midrasjiem."
 - * bijvoorbeeld: Midrasj Klaagliederen Rabba

Kenmerken van midrasj

- * gaat altijd uit van een specifiek bijbelvers, dat geciteerd wordt
- * woorden worden apart of in samenhang uitgelegd.
- * andere bijbelteksten aangehaald
- * extra verhalend materiaal voor, zoals gelijkenissen of legendes.
- * Deze verhalen staan in dienst van de uitleg van het bijbelvers

Klaagliederen 1:16

Hierom ween ik, hierom baden mijn ogen in tranen.

Oneindig ver weg is mijn trooster (*menachem*), die mij levenskracht geeft.

Mijn kinderen zijn verbrijzeld, want groot was de overmacht van de vijand.

Klaagliederen Rabba 1:16

Deel 1: de naam van de messias

“Oneindig ver weg is mijn trooster (*menachem*)” (Klgl 1:16). Wat is de naam van de koning messias?

R. Abba bar Kahana zei: “Zijn naam is ‘de Heer/Eeuwige’: De dag zal komen – spreekt de Eeuwige – dat ik aan Davids stam een rechtmatige telg laat ontspruiten, die als koning een wijs beleid zal voeren en die in het land recht en gerechtigheid zal handhaven. Dan wordt Juda verlost en zal Israël in vrede leven. Zijn naam zal zijn “De Eeuwige is onze gerechtigheid” (Jer 23:5-6) [...]

R. Joshua zegt: Zijn naam is "Telg": “Let op, een man met de naam Telg, die aan de stam zal uitbotten, herbouwt de tempel van de HEER.” (Zech 6:12)

R. Judan in de naam van R. Aibu: Zijn naam is Menachem (‘trooster’): “Oneindig ver weg is mijn trooster (*menachem*)” (Klgl 1:16). [...]

Klaagliederen Rabba 1:16

Deel 2: Het “voorval”

Het volgende verhaal ondersteunt het argument van R. Judan in de naam van R. Aibu.

Er was eens een man aan het ploegen en een van zijn ossen loeide.
Een Arabier kwam naar hem toe en zei:
Wie ben je?
Hij zei tot hem: Ik ben een Jood.
Hij zei tot hem: Maak je os los en maak je ploeg los.
Hij zei: Waarom?
Hij zei: Omdat de tempel van de Joden verwoest is.
Hij zei tot hem: Hoe weet je dat?
Hij zei tot hem: Ik weet het vanwege het geloei van je os.
Terwijl hij met hem bezig was, loeide de os opnieuw.

Hij zei tot hem: Maak je os weer vast en maak je ploeg weer vast, want de verlosser van de Joden is geboren. Hij vroeg hem: En wat is zijn naam? Hij zei hem: Menachem is zijn naam. En wat is de naam van zijn vader? Hij zei: Hizkia. Hij vroeg hem: En waar wonen ze? Hij zei: In Birat Arba in Betlehem in Judah.

Die man verkocht zijn os, hij verkocht zijn ploeg, en hij kocht babywikkels. Hij ging van de ene naar de andere stad, van de ene naar de andere provincie, tot hij daar aankwam. Alle dorpsbewoners kwamen van hem kopen, maar die ene vrouw, de moeder van die zuigeling kwam niet.

Hij vroeg: Waarom koop je geen wikkels voor je kind?

Ze zei: Omdat mijn kind een moeilijk lot wacht.

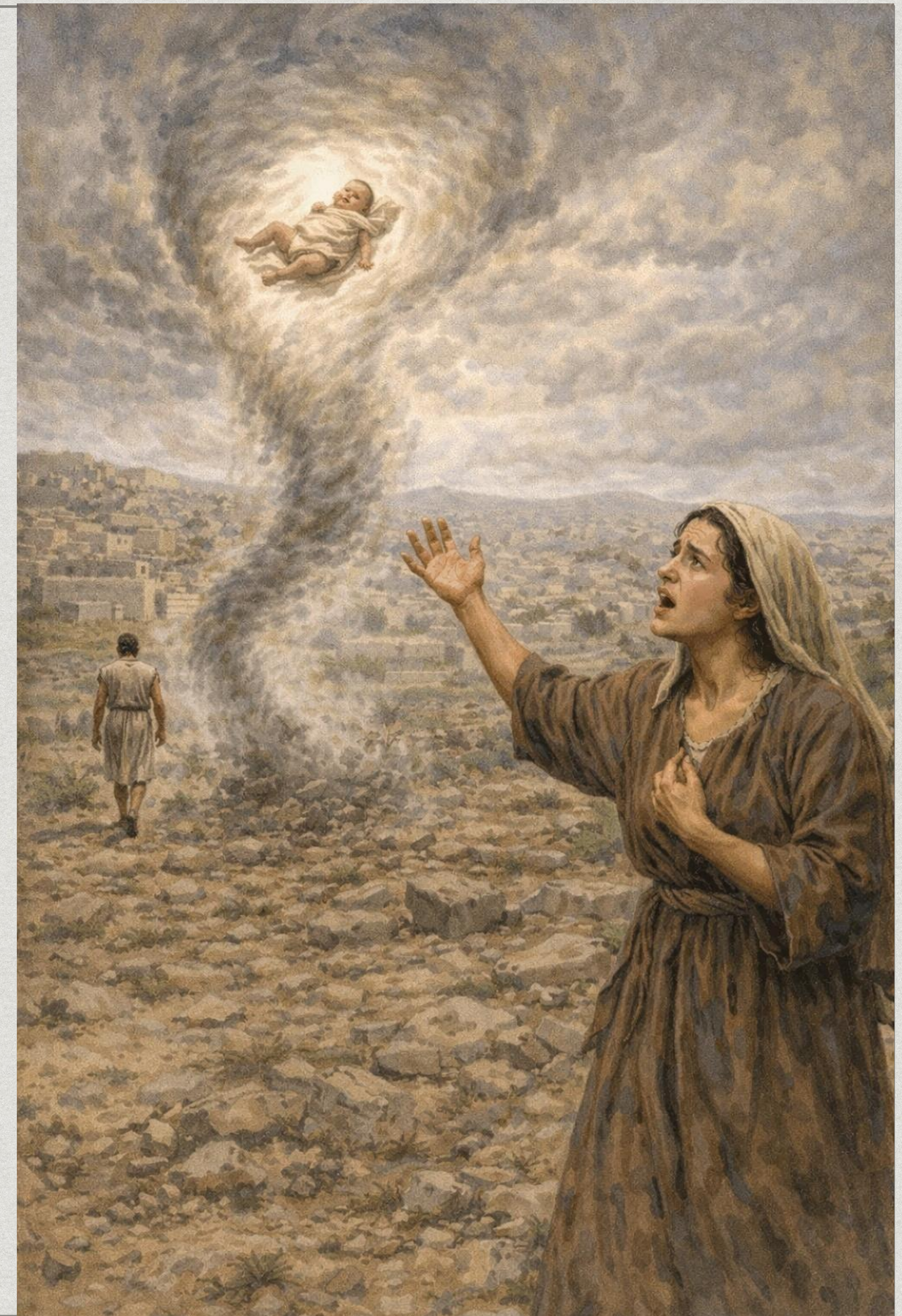
Hij vroeg haar: Waarom?

Ze zei tot hem: Omdat bij zijn komst de Tempel verwoest is!

Hij zei tot haar: Wij vertrouwen in de Meester van de Wereld dat bij zijn komen de Tempel verwoest is, en bij zijn komen de Tempel herbouwd wordt.

Hij zei tot haar: Neem nu voor jezelf wat van deze babywikkels, en na enige tijd kom ik weer om de betaling op te halen. En ze nam en hij ging weg.

Na enige tijd zei deze man: Ik ga kijken hoe het met dat kind vergaat.
Hij kwam bij de vrouw en vroeg: Hoe gaat het met je kind?
Ze zei tot hem: Had ik je niet verteld dat hem een moeilijk lot wacht? Want sinds die tijd zijn sterke winden gekomen en heeft een wervelwind hem meegenomen.
Hij zei tot haar: Heb ik je niet gezegd dat, zoals bij zijn komst de Tempel is verwoest, bij zijn wederkomst hij weer zal herbouwd worden?

Klaagliederen Rabba 1:16

Deel 3: conclusie

R. Abun zei: Waarom zou ik het van een Arabier moeten leren?

Is er geen expliciet schriftvers dat zegt: “Met een bijl kapt hij de struiken weg. Heel de Libanon wordt door de Machtige geveld (Jes 10:34)”,

en meteen daarna staat er: “Maar uit de stronk van Isai schiet een telg op, een scheut van zijn wortels komt tot bloei.” (Jes 11:1)

Opvallende elementen in de midrasj

- * De Jood en de Arabier
- * De loeiende os
- * De Tempel en de messias
- * Menachem, Hiskia, Betlehem
- * De moeder en de wervelwind

Voorlopige conclusies

- * Veel gelijkenissen met Christelijke tradities rond messias Jezus
- * Geen anti-Christelijke polemiek
- * Vroeg-Christelijke messiastraditie is volop Joods

Drie versies

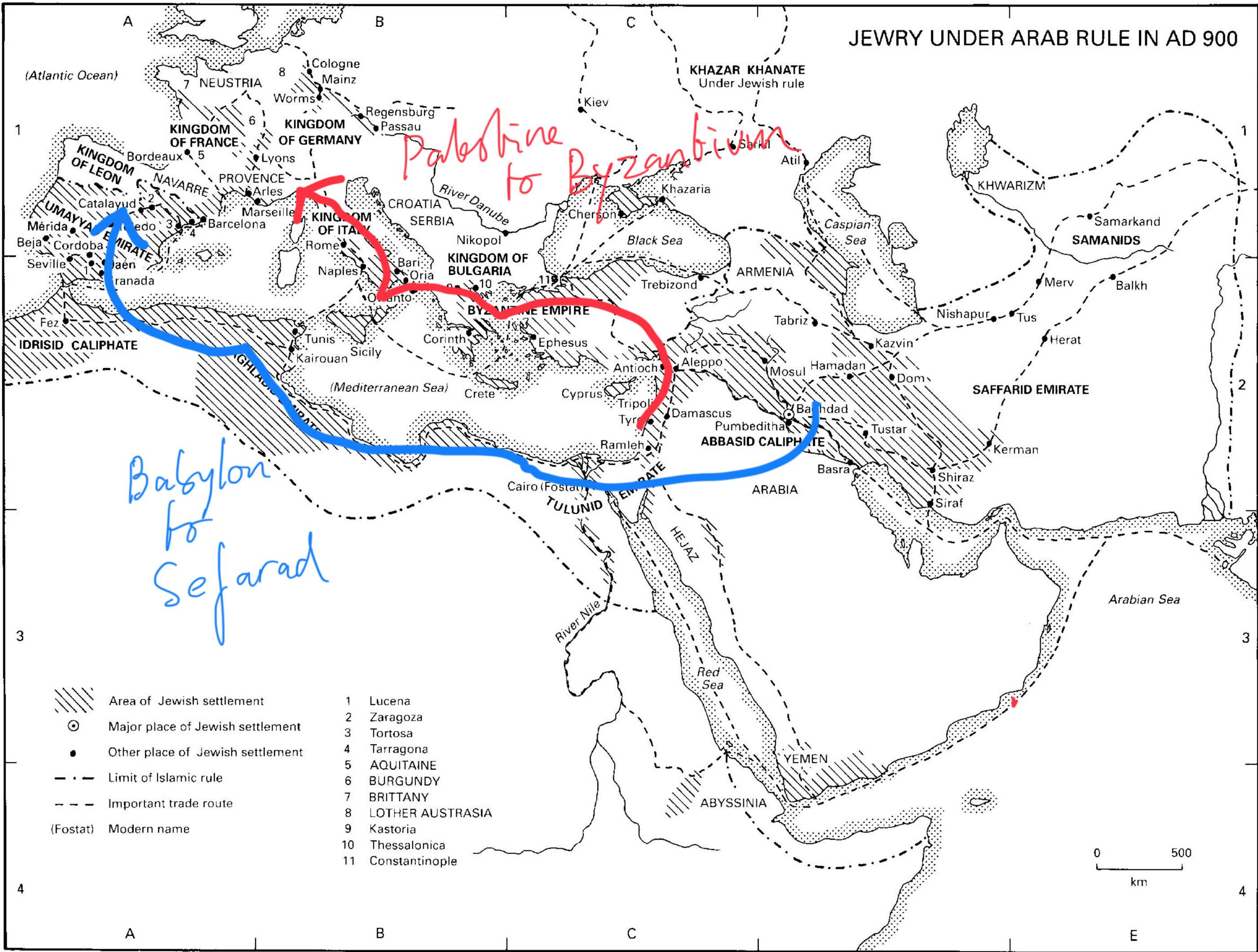
Midrasj op Klaagliederen

- * A: Babylonisch-Sefardisch
- * B: Byzantijns-Asjkenazisch

Talmoed Jerusjalmi

- * Berakhot 2.3, 5a

JEWRY UNDER ARAB RULE IN AD 900

Link met Klaagliederen 1.16

עין ורס
כ יטל נקראו שני מלחקים הדי
ולטטני יטל צדיק חת הדי שעו ועבד על עני פח
חישע יענס מטוב עשן מה שמו על מלך המעייך ר חס
כר מדק חת שמו ייא טע' וזה שמו חסר יקראו יי -
צדקן דוד' לי תע' מוס' למה עק דעמה שס חלמ'
ועס חלמ' שס אלהיה טובה למשנת דעמה שס
חלמ' דעב' ועס קער חיוס יא שמה ועס חלמ' שס
אלהיה טע' נוק שמו חסר יקראו יי צדקן ר יהושע ע
ק לי חת צמק שמו טע' דע' חיש צמק שמו נמתמ'ו
יא יעמ' ר יתק שס ר אינו שכת' חת סד צמק דע'ו
קחי עב עלי חר עב חלמ'
חת חל דודאי חל טע' חשך טע' חתק חתק חת דב

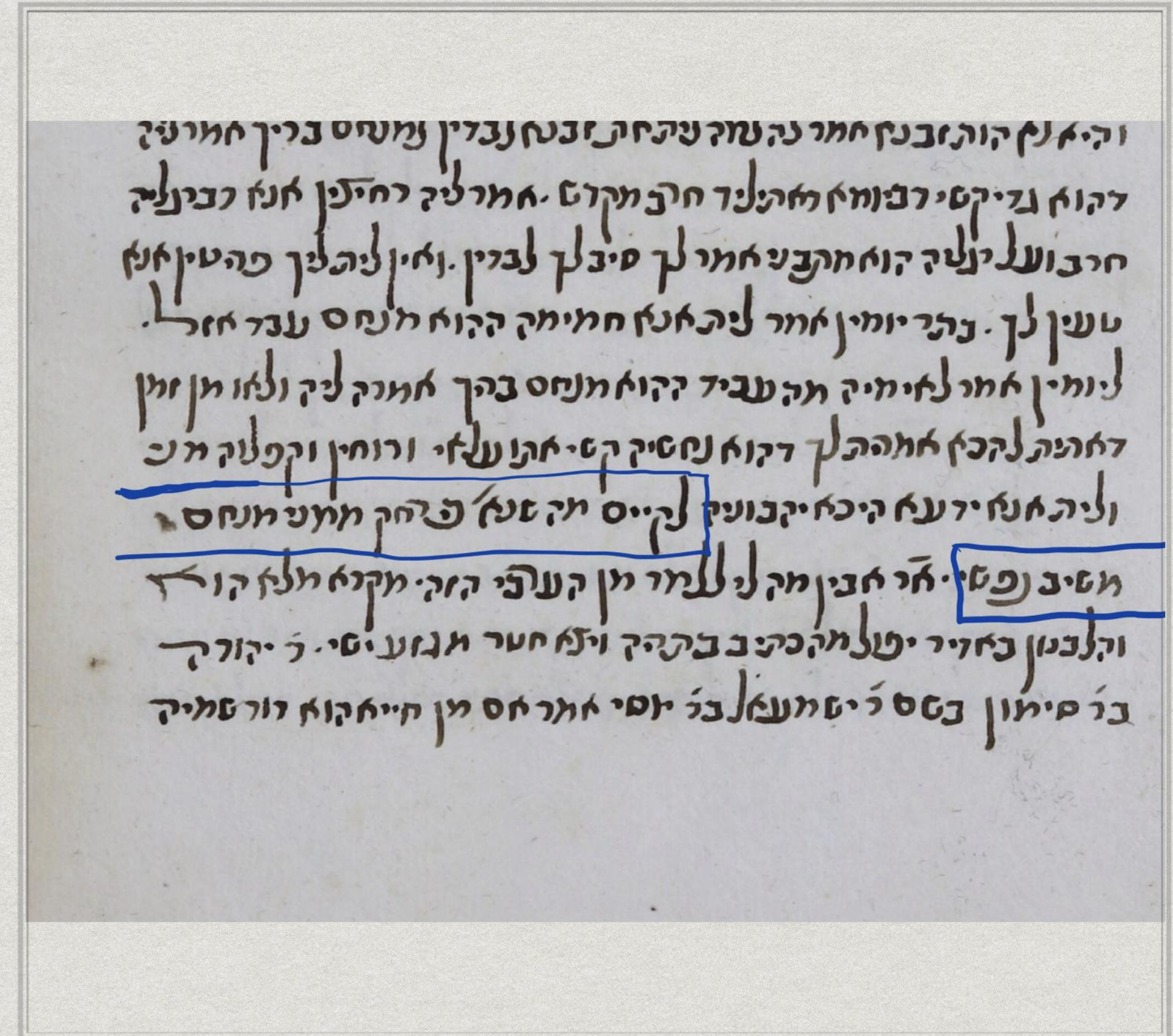
Opening citeert het vers in de Midrasj
(versies A en B)

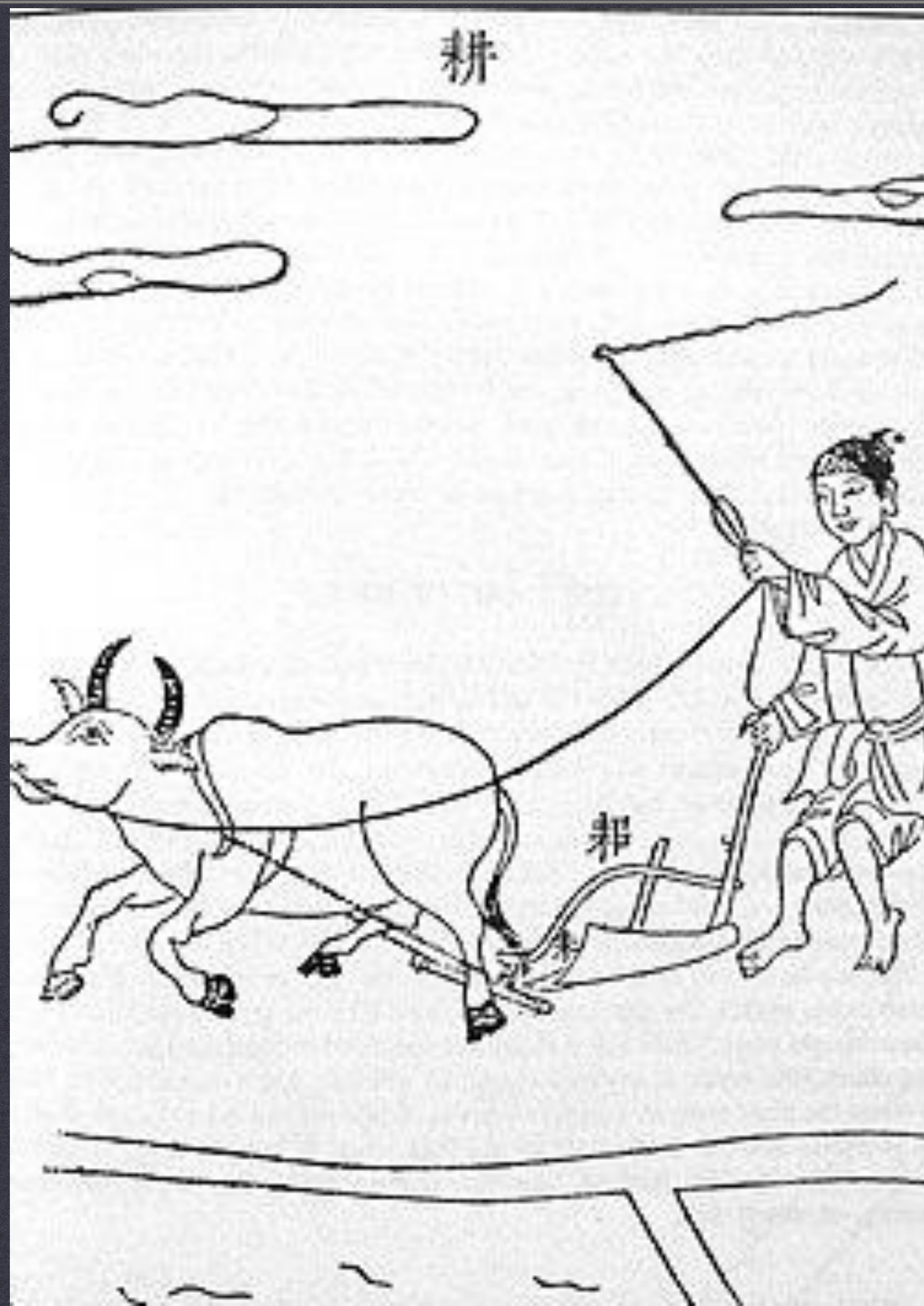
Vers niet geciteerd in de Talmoed maar
naam en einde impliceren het vers wel

Link aan het einde

Tweede citaat aan het einde alleen in B:

*Om te vervullen wat er geschreven staat,
'Oneindig ver van mij is Menachem, die
mijn levenskracht herstelt' (Klg. 1:16)*

DE OS, DE KOE EN DE STIER
EN DE PLOEG

Exod. 34.19 / Lev. 22.28

כָּל־פֶּטֶר רְחֵם לִי וְכָל־מִקְנֶךָ תִּזְכֹּר פֶּטֶר שׂוֹר וְשֵׂה

Al wat de moederschoot opent is van Mij, en heel uw kudde worde gedacht, de eerstgeborene van rund en schaap

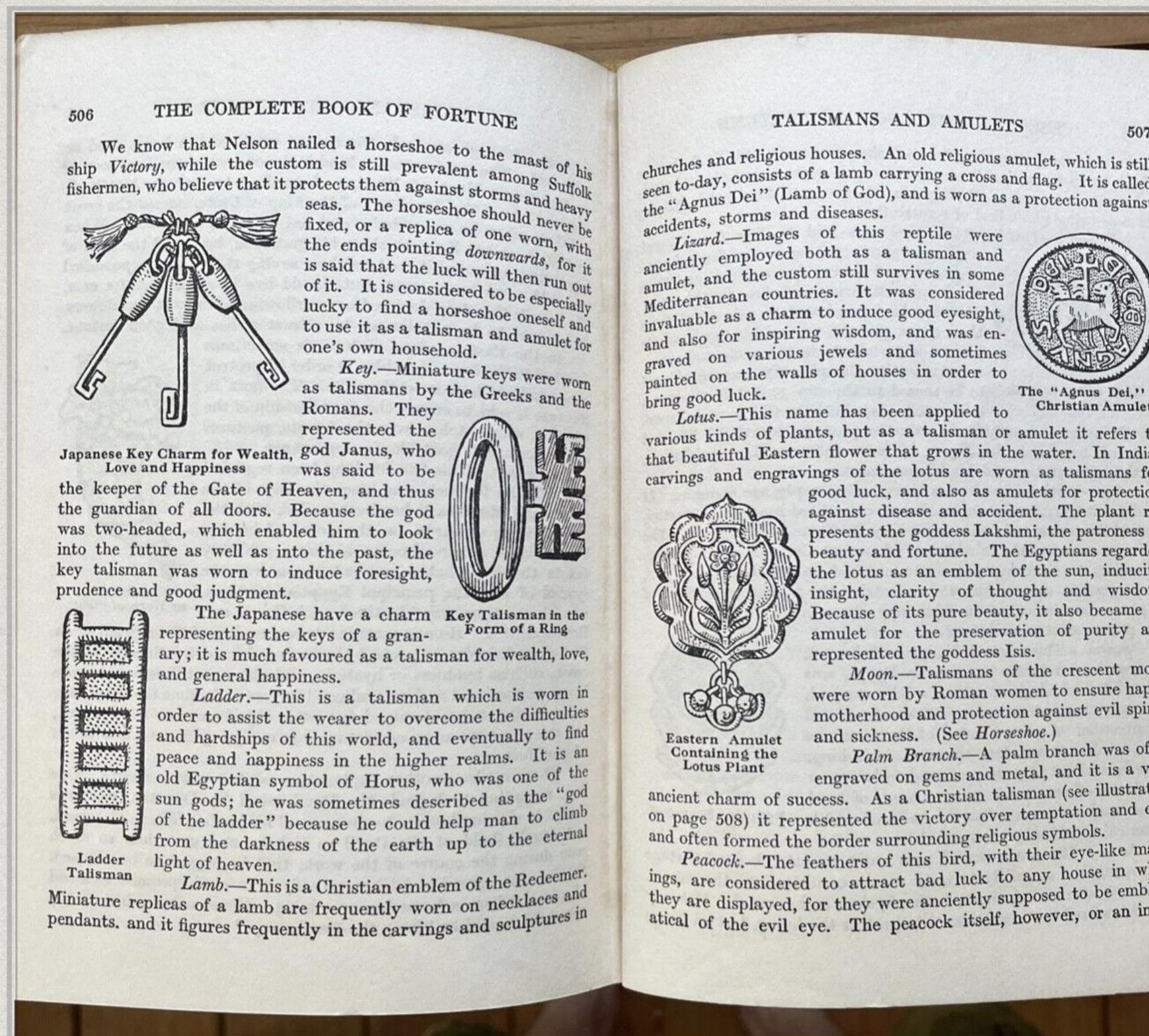
וְשׂוֹר אִו־שֵׂה אֹתוֹ וְאֶת־בְּנֵי לֹא תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד:

Maar rund of schaap, u zult het niet met kind tezamen op een dag slachten

Arbel,
resten van
de synagoge

Menachem's moeder: Gelijktijdigheid van geboorte en verwoesting

Tekenen of verwensing

- * Talmoed:

- * Ik zou de hater van Israëel willen wurgen, want op de dag dat hij geboren werd is de Tempel verwoest

- * Midrasj:

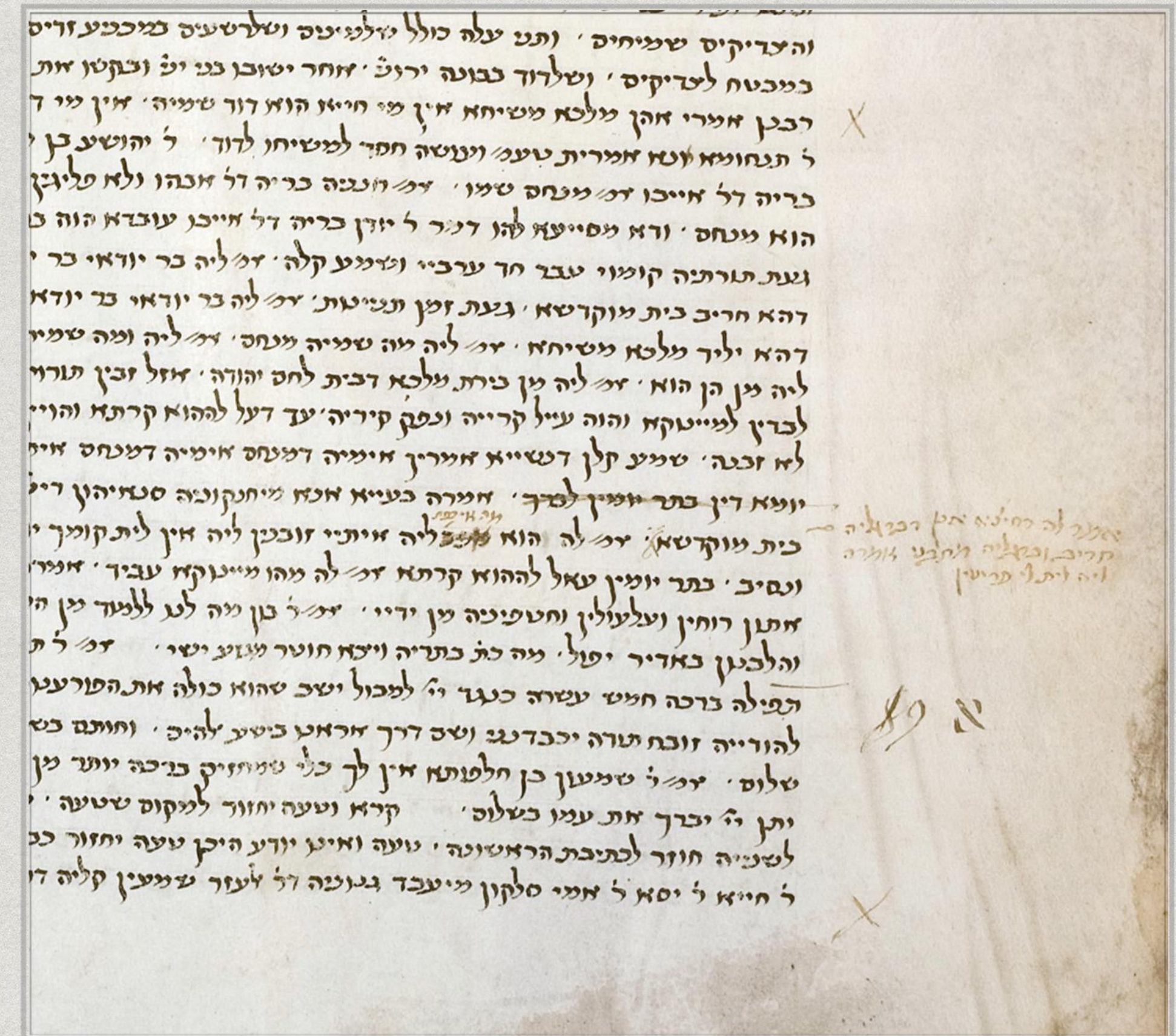
- * Het was een slecht teken dat hij werd geboren op de dag dat de Tempel werd verwoest

Hoopvol vooruitzicht

Hij sprak tot haar, Wij vertrouwen erop dat zoals in zijn voetspoor hij [de Tempel] werd verwoest, in zijn voetspoor hij zal worden herbouwd.

Yerushalmi

- * Marginale toevoeging waarschijnlijk gebaseerd op Midrasj Klaagliederen
- * Afwezig in Hs Vat. 133 en een Genizah fragment en in de eerste versie van dit handschrift
- * Opgenomen in de Sirilio handschriften en de Bomberg editie

Conclusies

Verband tussen tempel en messias:

negatief in de Talmoed, positief in de Midrasj

Elia's hemelvaart ook dubbel geduid

Kan polemisch zijn maar is waarschijnlijker een tijdsbeeld

Veel parallellen met het vroege Christendom

